

Державний вищий навчальний заклад  
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра географії та природознавства



Проректор

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Шарин С.В.

25. 1X. 2020 р.

## РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### О 34 Соціальна географія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

ОП «Географія»

спеціальність 106 «Географія»

10 «Природничі науки»

(галузь знань)

Факультет природничих наук

(назва факультету)

Івано-Франківськ – 2020 рік

Робоча програма з дисципліни «Соціальна географія» для студентів спеціальності - 106 Географія 15 вересня 2020 р. 1 с.


Розробник: Заячук М.Д., професор, доктор географічних наук,  
Закутинська І.І., доцент, кандидат географічних наук

Протокол від “15” вересня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри  
географії та природознавства \_\_\_\_\_ (Атаманюк Я.Д.)  
  
(підпис)

“15” вересня 2020 р.

Схвалено науково-методичною радою факультету природничих наук.  
Протокол від “23” вересня 2020 р. № 1

“23” вересня 2020 р.  
Голова \_\_\_\_\_ (Атаманюк Я.Д.)  
  
(підпис)

© Заячук М.Д., Закутинська І.І.  
2020 рік  
© ДВНЗ «Прикарпатський  
національний університет імені  
Василя Стефаника, 2020 рік

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 10 Природничі науки (шифр і назва)	Дисципліни вільного вибору студента	
Модулів – 1	Спеціальність: <u>106 Географія</u>  Освітня програма: <u>географія</u>	<b>Рік підготовки:</b>	
Змістових модулів – 1		2-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання		<b>Семестр</b>	
Реферат-доповідь на актуальну тему курсу (на вибір викладача)			
Загальна кількість годин – 90	4-й	-	
Тижневих годин для денної форми навчання: 6  аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<b>Лекції</b>	
		12 год.	-
		<b>Практичні, семінарські</b>	
		18 год.	-
		<b>Лабораторні</b>	
		-	-
		<b>Самостійна робота</b>	
		60 год.	-
<b>Індивідуальні завдання:</b> __ год.			
Вид контролю: екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – **33%: 67%**

для заочної форми навчання -

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Мета дисципліни** викладання навчальної дисципліни є висвітлення основ соціальної географії, її становлення та розвитку в світі та в Україні, враховуючи її новий статус світоглядної дисципліни, яка одночасно має і значну практичну спрямованість.

**Завданнями:**

- 1) ознайомити студентів з теоретико-методологічними основами соціальної географії – об’єктно-предметною областю, змістом, структурою, функціями, місцем у системі географічних наук, зв’язками з іншими науками тощо;
- 2) розглянути основні поняття, терміни і категорії соціальної географії, тобто її понятійно-термінологічний апарат;
- 3) висвітлити історичні особливості розвитку соціальної географії в світі та Україні;
- 4) дати теоретичні знання та сформувати практичні навички щодо розуміння та дослідження територіальних відмінностей соціального розвитку як окремих соціальних груп, так і всього населення;
- 5) сформувати уявлення про основні традиційні та новітні соціальногеографічні галузі і напрями;
- 6) розглянути теоретико-методологічні особливості новітніх соціальногеографічних галузей – географії релігій (сакральної географії), медичної географії, географії культури, географії соціальних негараздів, географії способу життя, географії споживання, гендерної географії, феміністичної географії та ін.;
- 7) показати можливості нового статусу соціальної географії як науки, яка спроможна внести вагомий вклад у вирішення глобальних проблем сучасної цивілізації.

**Компетентності:**

- Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об’єктів та процесів.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
- Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.
- Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.
- Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм,

концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

-Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

### **Результати навчання:**

- Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.
- Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.
- Пояснювати особливості організації географічного простору.
- Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.
- Розуміння обумовленості якості, рівня і способу життя людських спільнот особливостями просторової організації політичної, економічної, культурної та інших соціосфер.

### **3. Програма навчальної дисципліни**

**Тема 1. Соціальна географія в системі наук.** Об'єкт дослідження соціальної географії. Три основні підходи до розуміння об'єкту дослідження соціальної географії. Предмет дослідження соціальної географії.

**Тема 2. Формування СГ як науки.** Формування СГ в світі в добу Нового Часу. Поява терміну «соціальна географія» у науковому лексиконі. Соціально-географічна проблематика в працях зарубіжних географів і соціологів. Внесок у розвиток СГ істориків та етнографів. Становлення модерної української географії в кінці ХІХ-на поч.ХХ. Новітній період у розвитку вітчизняної СГ.

**Тема 3 Історико-географічні та етнографічні регіони України СГ.** Формування української державної території. Український географічний простір: 1) територія держави; 2) українські етнічні землі; 3) глобальний простір. Поняття етнічна територія, етнічний анклав, етнос, субетнос, етнографічна група. Межі та особливості способу життя населення історико-географічних регіонів України.

**Тема 4. Розселення українців у світі.** Поняття діаспора. Чисельність українців за кордоном. Чинники розселення українців у світі. Головні історичні еміграційні хвилі українського населення. Географія міграційних потоків. Особливості становлення, розселення і способу життя східної української діаспори.

**Тема 5. Етносоціальні і етнополітичні процеси в Україні та діаспорі.** Етнічна структура населення України. Причини і особливості змін в етнічній структурі населення. Етноцид і геноцид українського населення протягом ХХ ст. Поняття національна і етнічна меншина. Географія української етнічної

нації в Україні. Етнолінгвістична географія України.

### **Тема 6. Соціогеографічні особливості географії розселення України.**

Формування міської мережі. Перші міста епохи Античності. Містобудування в Середньовіччі. Заснування міст в Новий час. Містобудування в радянський період. Сучасне міське розселення.

#### **4. Структура навчальної дисципліни**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		П	Лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Соціальна географія в системі наук.	20	2	2			16
Тема 2. Формування СГ як науки.	20	2	4			14
Тема 3. Історико-географічні та етнографічні регіони України СГ.	10	2	4			4
Тема 4. Розселення українців у світі.	20	2	2			16
Тема 5. Етносоціальні і етнополітичні процеси в Україні та діаспорі.	10	2	2			6
Тема 6. Соціогеографічні особливості географії розселення України.	10	2	4			4
<b>Разом</b>	<b>90</b>	<b>12</b>	<b>18</b>			<b>60</b>
<b>Усього годин за 8 семестр</b>	<b>90</b>	<b>12</b>	<b>18</b>			<b>60</b>

#### **5. Зміст лекційного матеріалу**

№ з/п	Назва теми лекції	Зміст лекції
1.	<b>Соціальна географія в системі наук.</b>	1. Об'єкт дослідження соціальної географії. 2. Три основні підходи до розуміння об'єкту дослідження соціальної географії. 3. Предмет дослідження соціальної географії.
2.	<b>Формування СГ як науки</b>	1. Формування СГ в світі в добу Нового Часу. 2. Поява терміну «соціальна географія» у науковому лексиконі. 3. Соціально-географічна проблематика в працях зарубіжних географів і соціологів. 4. Внесок у розвиток СГ істориків та етнографів. 5. Становлення модерної української географії в кінці ХІХ-на поч.ХХ. 6. Новітній період у розвитку вітчизняної СГ.
3.	<b>Розселення українців у світі.</b>	1. Поняття діаспора. Чисельність українців за кордоном. 2. Чинники розселення українців у світі.

		3. Головні історичні еміграційні хвилі українського населення. 4. Географія міграційних потоків. 5. Особливості становлення, розселення і способу життя східної української діаспори
4.	<b>Розселення українців у світі.</b>	1. Поняття діаспора. 2. Чисельність українців за кордоном. 3. Чинники розселення українців у світі. 4. Головні історичні еміграційні хвилі українського населення. 5. Географія міграційних потоків. 6. Особливості становлення, розселення і способу життя східної української діаспори
5.	<b>Етносоціальні і етнополітичні процеси в Україні та діаспорі.</b>	1. Етнічна структура населення України. 2. Причини і особливості змін в етнічній структурі населення. 3. Етноцид і геноцид українського населення протягом ХХ ст. 4. Поняття національна і етнічна меншина. 5. Географія української етнічної нації в Україні. 6. Етнолінгвістична географія України
6.	<b>Соціогеографічні особливості географії розселення України.</b>	1. Формування міської мережі. 2. Перші міста епохи Античності. 3. Містобудування в Середньовіччі. 4. Заснування міст в Новий час. 5. Містобудування в радянський період. 6. Сучасне міське розселення.

*Денна форма навчання*

#### **6. Темі практичних занять**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретико-методологічні основи соціальної географії.	2
2	Становлення і розвиток соціальної географії в світі і Україні.	2
3	Етнографічні групи українського народу.	2
4	Географія української діаспори.	2
5	Формування і основні особливості системи розселення в Україні	2
6	Соціально-географічні аспекти нерівномірності регіонального розвитку України.	2
7	Методологія і методика соціально-географічних досліджень людського розвитку.	2

8	Географія освіти і науки України.	2
---	-----------------------------------	---

*Денна форма навчання*

### **7. Самостійна робота**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Витоки соціальної географії. <i>(Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до семінарського заняття)</i>	7
2	Місце соціальної географії в системі географічних наук. <i>(Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до семінарського заняття)</i>	16
3	Методична база сучасної соціальної географії. <i>(Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до семінарського заняття)</i>	14
4	Диверсифікація соціальної сфери регіону. <i>(Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до семінарського заняття)</i>	4
5	Соціальний розвиток Івано-Франківської міської територіальної громади. <i>(Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до семінарського заняття)</i>	16
6	Соціальна інфраструктура України. <i>(Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до семінарського заняття)</i>	6
7	Становлення соціальної географії України. <i>(Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до семінарського заняття)</i>	4

### **9. Система поточного та підсумкового контролю результатів навчання**

#### **Екзамен (4 семестр)**

Поточне тестування та контроль самостійної роботи			Екзамен	Сума
Тестове опитування за лекційним матеріалом	Оцінки за усні відповіді	Індивідуальне науково-дослідне завдання		

30	10	10	50	100
----	----	----	----	-----

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	<b>A</b>	відмінно	зараховано
80 – 89	<b>B</b>	добре	
70 – 79	<b>C</b>		
60 – 69	<b>D</b>	задовільно	
50 – 59	<b>E</b>		
26 – 49	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	<b>F</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

### 10. Рекомендована література

### Базова

1. Немець К. А. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі : монографія / К. А. Немець, Л. М. Немець. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 228 с.
2. Немець Л. М. Просторова організація соціально-географічних процесів в Україні: монографія / Л. М. Немець, Я. Б. Олійник, К. А. Немець. – Х. : РВВ ХНУ, 2003. – 160 с. 231
3. Немец Л. Н. Устойчивое развитие: социально-географические аспекты (на примере Украины) : монография / Л. Н. Немец. – Х. : Факт, 2003. – 383 с.
4. Олійник Я. Б. Вступ до соціальної географії : навчальний посібник / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2000. – 204 с.
5. Статистичні щорічники України 2007–2014 рр. // Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : [підруч. для студ. геогр. спец. вищ. навч. закл.] / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2009. – 544 с.
7. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навчальний посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 632 с.
8. Человеческое развитие: новое измерение социально-экономического прогресса : учебное пособие / под общей редакцией проф. В. П. Колесова (экономический факультет МГУ). – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Права человека, 2008. – 636 с.
9. Шаблій О. І. Математичні методи в соціально-економічній географії : навчальне видання / О. І. Шаблій. – Львів : Світ, 1994. – 304 с.
10. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.
11. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 444 с. 232
12. Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України : навчальний посібник / О. І. Шаблій. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – Львів : Світ, 2000. – 680 с.
13. Шевчук Л. Т. Соціальна географія : навчальний посібник / Л. Т. Шевчук. – К. : Знання, 2007. – 349 с.

### Допоміжна

1. Гудзеляк І. Географія населення : навчальний посібник / І. Гудзеляк; за ред. О. І. Шаблія. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 232 с.
2. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація : монографія / І. В. Гукалова. – К., 2009. – 346 с.
3. Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти: монографія / В. О. Джаман. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
4. Мезенцев К. Теоретико-методологічні надбання української географії і релігії / К. Мезенцев // «Часопис соціально-економічної географії» : Міжрегіон. зб. наук. праць. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – Вип. 3 (2). – С. 87–94.
5. Мезенцева Н. І. Гендер і географія в Україні : монографія / Н. І. Мезенцева, О. О. Кривець. – К. : Ніка-Центр, 2013. – 194 с.

6. Немець Л. М. Про завдання соціальної географії в дослідженні соціального розвитку регіонів України / Л. М. Немець // Український географічний журнал. – 2004. – № 2 (45). – С. 8–12.
7. Немець Л. М. Медична галузь Харківської області: територіальні особливості, проблеми та шляхи вдосконалення (суспільно-географічні аспекти) : монографія / Л. М. Немець, Г. А. Баркова, К. А. Немець. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 224 с.
8. Немець Л. Теоретико-методологічні аспекти сучасної соціальної географії / Л. Немець // «Часопис соціально-економічної географії» : Міжрегіон. зб. наук. праць. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. – Вип. 1. – С. 45–55.
9. Ровенчак І. І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження : монографія / І. І. Ровенчак. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 240 с.
10. Степаненко А. Онтологія соціальної географії як науки / А. Степаненко // «Часопис соціально-економічної географії» : Міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – Вип. 10 (1). – С. 5-18.